

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
KINEZIOLOŠKI FAKULTET

(studij za stjecanje akademskog naziva:
magistar kineziologije)

Dominik Straga

SUSTAV RUKOVOĐENJA SPORTSKIM
GRAĐEVINAMA U GRADU VELIKA GORICA

diplomski rad

Mentor:

doc. dr. sc. Sanela Škorić

Zagreb, srpanj, 2019.

Ovim potpisima se potvrđuje da je ovo završena verzija diplomskog rada koja je obranjena pred Povjerenstvom, s unesenim korekcijama koje je Povjerenstvo zahtijevalo na obrani te da je ova tiskana verzija istovjetna elektroničkoj verziji predanoj u Knjižnici.

Mentor:

doc. dr. sc. Sanela Škorić

Student:

Dominik Straga

Zahvala

Želio bih se zahvaliti doc. dr. sc. Saneli Škorić na prihvaćanju mentorstva.

Veliko hvala profesorici mentorici koja je stručnim vođenjem pomogla u oblikovanju ideje i izradi ovog diplomskog rada. Također, hvala na strpljenju i izdvojenom vremenu za sve moje upite.

Posebnu zahvalnost htio bih iskazati svojoj djevojci. Hvala Ti što si bila uz mene u svim teškim trenucima i poticala me da budem ustrajan.

Sažetak

Cilj ovoga rada jest prikazati sustav sportskih građevina u gradu Velika Gorica i utvrditi na koji način se rukovodi tim istim sportskim građevinama. Podaci su prikupljeni na dva načina: kroz polustrukturirani intervju te pregledom sekundarnih izvora podataka (prije svega dokumentacije koja regulira sustav upravljanja sportskim građevinama). Provođenjem polustrukturiranog intervjua utvrđeno je postojanje različitih vrsta građevina u vlasništvu grada, od nogometnih terena i dvorana osnovnih škola, do gradske dvorane i gradskog bazena. Analiziran je „Pravilnik o načinu upravljanja javnim športskim građevinama u vlasništvu grada Velike Gorice“ (2009) koji uređuje prava i obveze korisnika sportskih građevina te je utvrđeno kako postoji kvalitetan mehanizam koji omogućuje ulaganje u sportske građevine, a da to nije na teret gradskog proračuna. Daljnjom analizom Pravilnika utvrđena je diskrepancija između jednog od članaka i ispitanikova odgovora, a odnosi se na plaćanje određenih troškova vezanih uz korištenje sportske građevine. Zbog nemogućnosti dobivanja na uvid konkretnog ugovora koji grad potpisuje s korisnicima sportskih građevina, ostaje mogućnost drugačije uređenog plaćanja troškova. Osim navedenog, uočeni su još neki problemi u načinu na koji je sustav rukovođenja organiziran. Jedan od tih problema su neadekvatne internetske stranice, koje ne daju dovoljan broj informacija o sustavu sporta u gradu Velika Gorica.

U radu posebno mjesto zauzima analiza godišnjih proračuna grada, koja je pokazala kako grad Velika Gorica, od 2019. godine, ulaže čak 5% (riječima: pet posto) godišnjeg proračuna u djelatnost sporta (Gradsko vijeće grada Velike Gorice, 2018). Uspoređujući netom navedeno sa gradom Zagrebom, to je 1% (riječima: jedan posto) više. Ugovori o javnoj nabavi pokazali su inicijativu grada da kontinuirano ulaže u različitu sportsku infrastrukturu, od sportskih domova do kombiniranih javnih igrališta (Grad Velika Gorica, 2016, 2017, 2018). Takav pristup postavlja kvalitetne temelje za unaprjeđenje djelatnosti sporta.

Ključne riječi: sportske građevine, sustav rukovođenja, javna nabava

Abstract

The aim of this paper is to present the system of sports facilities in the city of Velika Gorica and examine the manner in which those sports facilities are managed. The data was acquired by implementing two methods: semi-structured interview and consultation of secondary data sources (primarily documents regulating the sports facilities management system). The semi-structured interview showed that there are different types of facilities owned by the city, from football pitches and sports halls in elementary schools to the city sports hall and city swimming pool. The "Regulation on the Management Practice for Public Sports Facilities Owned by the City of Velika Gorica" (2009) which regulates rights and obligations of sports facilities users was analyzed, and it was established that there is a high-quality mechanism that allows investment in sports facilities, but not at the expense of the city budget. Further analysis of the Regulation found a discrepancy between one of the Articles and a data subject's response concerning the payment of certain costs regarding the use of a sports facility. Since it was not possible to inspect the actual agreement the city enters into with users of sports facilities, the option of paying costs which is regulated in a different way remains. In addition to the above, several other issues were noticed in the way the management system was organized. One of such issues are unsatisfactory websites that do not provide enough information on the sports system in the city of Velika Gorica.

A special place in the paper is taken by the analysis of the city's annual budgets, which showed that the city of Velika Gorica has been investing as much as 5% (in writing: five percent) of its budget into sports since 2019 (City Council of Velika Gorica, 2018). By comparing the above with the city of Zagreb, we can notice that this is 1% (in writing: one percent) more. Public procurement agreements showed the city's initiative to continuously invest in diverse sports infrastructure, from sports centers to public combination playgrounds (City of Velika Gorica, 2016, 2017, 2018). Such approach lays a solid foundation for promotion of sports.

Keywords: sports facilities, management system, public procurement

Sadržaj

1. Uvod	7
2. Upravljanje sportskim građevinama	8
2.1. Značaj sportskih građevina kroz povijest	8
2.1.1. Povijest sportskih građevina u Velikoj Gorici	9
2.2. Definiranje sportskih građevina	11
2.3. Upravljanje sportskim građevinama	12
3. Pregled dosadašnjih istraživanja	14
4. Metodologija	16
4.1. Uzorak ispitanika	16
4.2. Uzorak varijabli	17
4.3. Metode rada	17
5. Rezultati istraživanja	18
5.1. Sportske građevine u gradu Velika Gorica	18
5.2. Dokumentacija koja regulira rukovođenje sportskim građevinama	20
5.2.1. Pravilnik o načinu upravljanja javnim športskim građevinama u vlasništvu grada Velike Gorice	21
5.3. Uloga grada u rukovođenju sportskim građevinama	23
5.3.1. Dječji vrtići na području grada Velike Gorice	28
5.3.2. Osnovne škole	28
5.4. Financiranje	30
6. Završna razmatranja	32
7. Zaključak	34
8. Literatura	35

1. UVOD

Grad Velika Gorica pokazuje znatan potencijal, kako na ekonomskom, tako i na gospodarskom planu. Velikim dijelom ekološki očuvana sredina s prekrasnim nasljeđem privlači sve veći broj stanovnika unazad trideset godina (Grad Velika Gorica, 2019a). Malo seosko trgovište sa nešto manje od tri tisuće stanovnika preraslo je u najveći grad u Zagrebačkoj županiji s preko šezdeset i pet tisuća stanovnika, od čega je više od pola smješteno u samome gradu (Državni zavod za statistiku, 2011).

Ovome zasigurno pogoduje i činjenica da je grad povezan s velikim i važnim prometnim pravcima u Republici Hrvatskoj. Neki od tih pravaca su: autocesta Zagreb-Sisak, glavna magistralna željeznička pruga Zagreb-Sisak-Slavonski Brod-Vinkovci, i tako dalje (Schreiber i Majić, 2008). Sam grad prostire se na području od 328,66 km² te zahvaća Turopoljsku nizinu, dio Vukomeričkih gorica i Posavine (Grad Velika Gorica, 2019a).

U rastućoj sredini poput ove, nužno je posjedovati kvalitetan tim ljudi koji će svakodnevnim naporima pokušavati unaprijediti uvjete života i rada u gradu, a posljedično i djelatnost sporta. Jedan od temeljnih uvjeta koje je potrebno osigurati za kvalitetno bavljenje sportom predstavlja postojanje adekvatne sportske infrastrukture u obliku različitih sportskih građevina (Vlada Republike Hrvatske, 2019). Od interesa za ovaj rad su javne sportske građevine koje su u vlasništvu jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave te se „trajno koriste u izvođenju programa javnih potreba u sportu“ (Hrvatski sabor, 2006).

Postojanje uređenog sustava, koji će minimizirati mogućnost ljudske pogreške, ključno je za kvalitetno upravljanje sportskim građevinama. U tom su smislu, kroz napore vladajućih doneseni različiti zakoni, pravilnici i sl., koji uređuju odnos između vlasnika i upravitelja sportskim građevinama.

Ovim radom će se analizirati u kojoj mjeri i na koji način je organiziran sustav rukovođenja sportskim građevinama grada Velike Gorice, koja su prava i obveze korisnika sportskih građevina te, koji su napori grada Velike Gorice kako bi rukovođenje sportskim građevinama bilo efikasnije.

2. UPRAVLJANJE SPORTSKIM GRAĐEVINAMA

2.1. Značaj sportskih građevina kroz povijest

Poznato je kako je Grčka rodno mjesto Olimpijskih igara, ali u vrijeme antičke Grčke sport je bio i vrsta religijskog obreda. Prilikom održavanja igara organizirala su se štovanja vrhovnih bogova, a tek kasnije na red je dolazio sport. Antička Grčka svijetu je dala prvi sportski kompleks (Fried, 2010) koji se sastojao od velikog broja građevina i koje su se nalazile u neposrednoj blizini svetišta, a prostori za život, treniranje i opuštanje samo su neke od građevina koje su se nalazile unutar kompleksa. Sam stadion napravljen je u obliku *slova U*, a tribine su bile izrazito uzdignute u zadnjim redovima kako bi svi imali što bolji pogled. Na trkalištu je bilo dovoljno mjesta za istovremeno trčanje dvadeset trkača. Važan podatak jest i da stadion na Olimpu nije jedini stadion izgrađen u to vrijeme. Naime, stadion u Ateni izgrađen je tristo trideset i prve godine prije Krista i imao je kapacitet od oko pedeset tisuća gledatelja (Fried, 2010).

Osim Grka, i Rimljani su bili zaljubljenici u sport, ali su sport koristili i kao sredstvo za upravljanje masama (više u Fried, 2010). Sport je služio za odvratanje pozornosti od svakodnevnih problema, a slično tome događa se i u današnje vrijeme. Događaji koji su znali trajati i po nekoliko dana popraćeni su velikim količinama zabave. Najpoznatija građevina, *Koloseum*, izgrađena je na temelju grčke kulture te se u nju moglo smjestiti pedeset tisuća gledatelja. Procjene povjesničara kažu da su se kapaciteti *Koloseuma* mogli popuniti u samo petnaest minuta, zahvaljujući sustavu ulaznica koji se u većoj mjeri koristi još i danas. *Circus Maximus* je druga poznata građevina iz tog doba koja se smatra arhitektonskim čudom, zbog toga što je mogla smjestiti između sto pedeset i tristo tisuća gledatelja. Nekoliko puta je obnovljena nakon što se urušavala, dok konačno nije izgrađena od kamena. Sve ono što danas možemo naći na stadionima započinje za vrijeme trajanja antike. Gricalice, brza hrana i pića samo su neki od sadržaja koji su se nalazili unutar građevine (Fried, 2010).

Srednji vijek poznat je po nekoliko sportova, ali za većinu njih nije bila potrebna specijalizirana građevina. Kao primjer aktivnosti za koje su građene specijalizirane građevine navodimo viteške borbe, najpoznatije sportske aktivnosti toga vremena organizirane za plemiće. Natjecanja u streličarstvu organizirana su za puk, ali su često rezultirala sukobom

gradova. Kao i uvijek kada se puk uključi u bavljenje aktivnostima, mogu se očekivati velike zabave, što je u konačnici rezultiralo miješanjem Crkve u sport (Fried, 2010).

2.1.1. Povijest sportskih građevina u Velikoj Gorici

Rijeka Sava oduvijek je pružala uvjete za život pa se tako naseljavanje uz rijeku može pratiti sve do mlađeg kamenog doba. Naseljavanje na položaju Gradišće (područje današnjeg Starog Čiča) održalo se najvjerojatnije do dolaska inferiorne rimske civilizacije. Početkom bakrenog doba područje grada Velika Gorica pod utjecajem je dvije različite kulture od kojih je jedna vučedolska kultura. Veoma poznata vučedolska kultura polako je dolazila s istoka i za sobom ostavila veliki broj ostataka napravljenih od bakra. Druga kultura na ovom području bila je lasinjska kultura koja je zauzela područje današnjeg Novog Čiča. Već je spomenuto kako grad Velika Gorica ima veliko nasljeđe koje se može povezati sa seobama naroda na početku brončanog doba. Kultura koja se rasprostirala u srednjoj Europi polako je svoje mjesto nalazila i na ovim prostorima pa tako možemo pronaći veliki broj keramičkih vrčeva s prepoznatljivim kuglastim tijelom i ljevkastim vratom s ručkom (više u Matković Mikulčić i Bukovec, 1999).

Posljednja trećina prvog stoljeća prije Krista označava Rimsko osvajanje Panonije i uključivanje ovoga područja u sustav rimske civilizacije. Jasno je kako je za vremena rimske vladavine ovo područje doživjelo dosta teških trenutaka, no neupitno je da je dolazak rimske civilizacije urbanizirao područje Save i Kupe. Vrlo je važno napomenuti da Rimljani ulažu velike napore kako bi se ovo područje prometno povezalo s ostalim važnim područjima pa tako grade dvije velike državne ceste. To samo govori o tome koliko je ovo područje igralo važnu ulogu u trgovini. Osim velikih cesta, Rimljani grade i lokalne prometnice koje su povezivale Andautoniju s ostalim naseljima u okolici. O važnosti strateškog položaja Andautonije govori podatak kako su kamen, potreban za gradnju zgrada, ulica i kanalizacije, dovozili iz kamenoloma na Medvednici. Naravno, neizostavan dio svakog rimskog grada bile su i terme, koje su osim za kupanje služile u svrhu društvene interakcije građana. Ostatci zidina, kao i ostatci hipokausta¹, mogu se još uvijek pogledati na arheološkom nalazištu nedaleko grada Velike Gorice. Neposredna blizina tadašnjeg centra provincije, Siscie (današnji Sisak), značajno je utjecala na uzburbani rast i razvoj Andautonije, ali isto tako ju je

¹ **hipokaust** (lat. *hypocaustum*, grč. *ὑπόκαυστον*, od *ὑπό*: ispod i *καυστός*: zagrijan, zapaljen), u antičkom Rimu, uređaj za grijanje prostorija ispod poda s pomoću vreloga zraka (Hrvatska enciklopedija, 2019)

učinila podložnom nagloj destabilizaciji. Početak seobe naroda potkraj četvrtog stoljeća vrlo vjerojatno označava kraj Andautonije. Sve velike promjene, koje su proizašle iz seobe naroda, završavaju za vrijeme vladavine Karla Velikog, koji je uspostavio granicu zapadne europske civilizacije. Postoje nalazi koji govore o postojanju hrvatskog stanovništva na ovim područjima, čak od formiranja zapadne europske civilizacije (Matković Mikulčić i Bukovec, 1999).

Oko trinaestog stoljeća, na prostorima Turopolja, počinju se odvijati velike promjene pa se tako, nakon oslobođenja od služenja zagrebačkom kastrumu², formirala zajednica kojoj je temelj bio slobodni posjed. Sam kralj Ladislav IV. potvrdio je statut Plemenite općine Turopolje te na taj način omogućio da se svaki budući župan može izabrati jedino ako ga izaberu plemići. Jedna od najpoznatijih građevina, izgrađena u to doba, je utvrda Lukavec koja je služila kao prva crta obrane od sve učestalijih upada turske vojske, ali i za čuvanje dragocjenosti i važnih dokumenata (Matković Mikulčić i Bukovec, 1999).

Nadalje, Matković Mikulčić i Bukovec (1999) navode kako je područje Turopolja, tada pod učestalim napadima Turaka, imalo veliku potrebu za ujedinjenjem i slogom. Velika pobjeda Hrvata kod Siska 1593. godine značila je prestanak upada Turaka. Turopoljci su početkom 19. stoljeća sudjelovali u obrani Hrvatske od Napoleonove agresije. Hrvatski sabor, po odlasku Francuza, potvrđuje stara prava Turopolju te postepeno započinje vrijeme obnove. Samo nekoliko godina kasnije, sredinom devetnaestoga stoljeća, velikogorički kotar brojao je sedamnaest i pol tisuća stanovnika, a grad Velika Gorica četiristo sedamdeset i devet. Na prijelazu stoljeća broj stanovnika u gradu se utrostručio. Jedna od najutjecajnijih ličnosti potkraj devetnaestog stoljeća zasigurno je bio Nikola Hribar, koji je zaslužan za izgradnju velikog broja zgrada i kuća kao i nekoliko škola od kojih neke i danas nose njegovo ime (Matković Mikulčić i Bukovec, 1999).

U skorijoj povijesti zasigurno je najvažniji trenutak Univerzijada 1987. godine, za vremena koje je izgrađen veliki broj sportskih građevina na području grada Zagreba i današnje Velike Gorice. Gradski stadion bio je predviđen za provedbu nogometnog natjecanja.

² **Castrum (castra)** [ka'~] (lat.: utvrđeno mjesto), rimski utvrđeni vojni logor, tabor, okružen obrambenim jarcima i nasipima, kvadratična (stariji tip) ili pravokutna oblika (Hrvatska enciklopedija, 2019)

2.2. Definiranje sportskih građevina

Vrlo je teško definirati sportsku građevinu jer postoji veliki broj interpretacija o tome što točno sačinjava jednu sportsku građevinu. Tako primjerice Fried (2010) navodi kako se školske dvorane, arene, stadioni, kuglane, i sl. mogu kategorizirati kao sportske građevine. Dakako, postoje neka područja koja su primarno namijenjena za sport, ali ih neki autori ne smatraju sportskim građevinama. Kao primjer takvih područja mogu se istaknuti golf tereni. Prva pomisao je kako su to sportski kompleksi namijenjeni za sport i kako tome nema dvojbe, međutim autori navode kako je područje koje pokriva golf teren lako uništivo i može se lako prenamijeniti u nešto potpuno drugačije. Ako se o tome promisli malo detaljnije, javlja li se permanentnost kao jedan od faktora definiranja sportskih građevina? Uzme li se u obzir podatak da je unazad 10 godina jako veliki broj sportskih građevina srušen kako bi se taj prostor prenamijenio u parkiralište, možda permanentnost i nije odlučujući faktor. Fried (2010, str. 5) stoga navodi kako se „sportskom građevinom može smatrati svaki objekt izgrađen, postavljen ili utemeljen sa svrhom bavljenja sportom“.

S gradnjom građevina u svrhu bavljenja sportom započelo se još za vremena antike gdje su Grci i Rimljani prednjačili. Očigledno je kako su se građevine uvelike modernizirale do danas, ali neki običaji ipak postoje već stoljećima. Povlaštene sjedeći položaji, primjerice, prisutni su na gotovo svakom modernom stadionu današnjice. Usluge poput osiguranja, medicinskog osoblja, itd. imaju veliku ulogu u provođenju samog događaja. Ako se za primjer istakne *Koloseum*, mogu se primijetiti sve te uloge, primjerene dobu u kojemu se živjelo. Mornari su bili zaposleni upravljanjem velikim tendama koje su služile za zaštitu gledatelja od jakog sunca, a streličari su bili zaduženi za sigurnost svih u *Koloseumu*. Fried (2010) navodi kako je većina upravljačkih briga ostala jednaka do danas, neovisno o tome kakva je vrsta sadržaja koja se nudi u tom trenutku. Samo neki od zadataka koji su se zadržali do danas su: pružanje sigurnosti, kontrola masa, održavanje čistoće prostorija, itd. S godinama je došlo do postupnog privatiziranja koje je dovelo do toga da se sada na stadionima poslužuju jela izuzetne kvalitete. Osim unapređenja u različitim uslugama, moderno doba donijelo je i neke specifične probleme, poput prodaje TV prava ili klimatizacije prostora.

Osnovu za definiranje sportskih građevina u Hrvatskoj daje Zakon o sportu (Hrvatski sabor, 2006, čl. 65) kao „uređene i opremljene površine i građevine u kojima se provodi neka sportska djelatnost“. Potrebno je napomenuti kako se stavke Zakona o sportu odnose na tzv.

javne sportske građevine, odnosno one koje su u vlasništvu Republike Hrvatske ili jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave i Grada Zagreba, te se trajno koriste u izvođenju programa javnih potreba u sportu.

2.3. Upravljanje sportskim građevinama

Podlogu za definiranje sustava upravljanja sportskim građevinama daje nam Zakon o sportu (Hrvatski sabor, 2006) u kojem se jasno navodi da se sport mora temeljiti na slobodi izbora te mora biti dostupan svima. Između ostalog, razvoj sporta, kako je definirano Zakonom (Hrvatski sabor, 2006, čl. 1) potiče se i izgradnjom i održavanjem sportskih građevina. Njihova važnost prepoznata je i Nacionalnim programom sporta za koje se navodi kako su jedan od važnih preduvjeta za provođenje različitih aktivnosti (Vlada Republike Hrvatske, 2019). Jasno je da su sportske građevine, iako nisu jedini čimbenik razvoja sporta, prepoznate kao ključne za kvalitetan razvoj sporta. Iako od ključnog interesa, njihov planski razvoj ipak nije osiguran. Naime, člankom 66. Zakona o sportu (Hrvatski sabor, 2006), predviđeno je donošenje pravilnika kojim bi se definirali prostorni uvjeti, standardi i normativi sportskih građevina obuhvaćenih mrežom sportskih građevina, ali i posebni uvjeti za planiranje, programiranje, projektiranje, gradnju, održavanje i sigurnost korisnika sportskih građevina. Međutim, taj pravilnik još uvijek ne postoji. To je prepoznala i Vlada Republike Hrvatske (2019) u svom prijedlogu Nacionalnog programa sporta za razdoblje 2019. – 2026. godine, gdje se posebno naglašava nedostatak adekvatnoga pravilnika, pozivajući se na onaj trenutno važeći koji je izašao davne 1991. godine.

Plan izgradnje, obnove, održavanja i upravljanja sportskim građevinama definiran je mrežom sportskih građevina, koji je ujedno i podloga za izradu dokumenata prostornog uređenja (Hrvatski sabor, 2006, čl. 66). Važno je naglasiti kako je definirano da se prijedlog mreže objekata izrađuje na temelju analiza potreba stanovništva te da sadržava postojeće i planirane objekte (Ministarstvo prosvjete i kulture, 1991). Ovakvim pristupom izbjegava se građenje objekata koji neće biti u funkciji, a osigurava se svrsishodno građenje sportskih objekata. Nadalje, mreža objekata trebala bi osiguravati kapacitete za svakodnevno tjelesno vježbanje ukupnom broju djece i omladine te sportsku rekreaciju za 50% stanovništva, najmanje tri puta tjedno (Ministarstvo prosvjete i kulture, 1991).

Vlada Republike Hrvatske (2019) u svome prijedlogu navodi da treba donijeti novi pravilnik te da se s trenutno postavljenim odredbama ne može izraditi mreža sportskih objekata. Osim

toga, veliki problem je neprilagođenost infrastrukture osobama s invaliditetom. Prepoznat je i problem nepostojanja standardiziranog oblika dostavljanja podataka, što uvelike otežava procjenu trenutne situacije. Zbog svega navedenoga, nekoliko je ciljeva koji su navedeni u Nacionalnom programu sporta za razdoblje 2019. – 2026. godine, i to: uspostaviti mrežu održivih sportskih građevina; prilagoditi broj i opremljenost sportskih građevina stvarnim potrebama u sportu; te povećati broj sportskih građevina i obnoviti postojeću infrastrukturu. Važnost jasnog definiranja plana izgradnje i održavanja sportskih građevina proizlazi i iz činjenice kako su one sastavni dio dugotrajne (ili stalne) imovine, i to materijalne (Bartoluci i Škorić, 2009, str. 102), i karakterizira ih zahtjev za velikim površinama u urbanim sredinama. Kako je taj prostor često ograničen i skup, navedeno posljedično podiže cijenu izgradnje, a zatim i korištenja ovih građevina. Stoga je, pri projektiranju sportskih objekata, nužno voditi računa i o ekonomskoj racionalnosti dotičnog sportskog objekta (Bartoluci i Škorić, 2009).

3. PREGLED DOSADAŠNJIH ISTRAŽIVANJA

Sport ne pridonosi samo pukom zadovoljenju vlastitih potreba, koje se razlikuju od pojedinca do pojedinca, već pomaže i u postizanju vanjskih efekata poput socijalne integracije, demokracije, javnog zdravlja i sl. (Heinemann, 2005) S obzirom na navedeno, znatan je broj istraživanja koja se bave važnostima različitih varijabli na bavljenje sportom (vidi primjerice Berger, O'Reilly, Parent, Séguin, i Hernandez, 2008; Farrell i Shields, 2002; Stamm i Lamprecht, 2005). Kao što je već naglašeno, jedan od temeljnih uvjeta za bavljenje sportom je postojanje adekvatne sportske infrastrukture u obliku različitih sportskih građevina. Prema podacima (European Commission, 2018), nedostatak infrastrukture predstavlja barijeru za redovitije bavljenje sportom tek za 3% građana Europske unije. Ipak, respektabilan je broj istraživanja na temu povezanosti između bavljenja sportskom aktivnošću i prisutnosti određene sportske infrastrukture (Hallmann, Wicker, Breuer, i Schönherr, 2012; Wicker, Breuer, i Pawlowski, 2009).

Hallmann, Wicker, Breuer i Schönherr (2012) u svome su istraživanju dobili rezultat da socioekonomski faktori nisu imali važnu ulogu u aktivnostima poput trčanja i tenisa, te da prisutnost velikog broja sportskih dvorana na relativno malome prostoru negativno utječe na bavljenje nogometom. Moguće objašnjenje jest da prisutnost velikog broja dvorana izaziva češće bavljenje drugim sportovima. Prisutnost nogometnih terena, kao i teniskih terena, pozitivno utječe na učestalost bavljenja sportom. Negativna povezanost pronađena je između postojanja bazena i bavljenja trčanjem, što se može pojasniti činjenicom da su oba sporta izrazito aerobna. Istraživanje Atkinsona, Sallisa, Saelensa, Caina i Blacka (2005), koje je povežalo dizajn susjedstva i rekreativnog bavljenja sportom, dobilo je dosta neočekivani rezultat na način da je povezanost objektivno mjerene tjelesne aktivnosti i dizajna susjedstva slabo povezana, tek toliko da potvrdi hipotezu.

Znatan broj istraživanja usmjeren je na ekonomsku profitabilnost sportskih događaja (Rafoss i Troelsen, 2010; Siegfried i Zimbalist, 2000; Klynveld Peat Marwick Goerdeler (KPMG), 2018) kao i na financiranje sportskih građevina (Breuer, Hallmann, Wicker, i Feiler, 2011; Baade i Matheson, 2011; Schwarz, Hall, i Shibli, 2010), ali postoje radovi koji se bave i drugačijim vrstama profitabilnosti, primjerice katalitičkim učincima na društveni kapital (Crompton, 2014).

Istraživanja o ekonomskoj profitabilnosti pokazuju da kvalitetno izgrađena sportska infrastruktura, osim što otvara radna mjesta, može imati i veliku dodanu vrijednost koja će se

kasnije koristiti za profit, isplaćivanje plaća, i tako dalje (Klynveld Peat Marwick Goerdeler (KPMG), 2018).

Na pitanje o financiranju sportskih građevina, većina autora navodi da se građevine financiraju iz javnih sredstava (Baade i Matheson, 2011; Rafoss i Troelsen, 2010), ali kako se u nekim zemljama postupno prelazi na financiranje iz privatnoga sektora (Breuer i sur., 2011). Crompton (2014) je u svome radu govorio o učincima koji nisu strogo povezani s učincima posjetitelja određenog događaja, već o katalitičkim učincima na društveni kapital, konkretno o učincima na maloprodaju, komercijalni razvoj i poboljšanje infrastrukture.

Upravljanje sportskim građevinama i menadžment u sportu, unazad nekoliko godina postaju aktualna tema, što se vidi iz respektabilnog broja publikacija na temu menadžmenta u sportu (O'Brien i sur., 2019; Covell, Walker, i Hamakawa, 2019) i upravljanja sportskim građevinama (Fried, 2010; Schwarz i sur., 2010; Covell, 2007). Jedan od bitnih zaključaka se svodi na važnost kvalitetnog planiranja, kao temelja kvalitetnog menadžmenta sportskih građevina (Fried, 2010).

Interesantno je za naglasiti kako se tema upravljanja sportskim građevinama počinje prepoznavati i u Republici Hrvatskoj (Perić i Puškarin Radun, 2014). Naravno, uz temu upravljanja sportskim građevinama ide i tema mjerenja iskorištenosti kapaciteta neke sportske građevine (Iversen, 2015).

U današnje doba, doba buđenja ekološke svijesti, zanimljivo je vidjeti istraživanje koje u obzir uzima održivost sportskih građevina (Lucas, Pinheiro, i de la Cruz Del Río-Rama, 2017).

Kvalitativna metoda polustrukturiranog intervjua pokazala se osobito efikasna u istraživanju za rad o strategijama upravljanja neprofitnim društvenim sportskim građevinama (Parnell, May, Widdop, Cope, i Bailey, 2019). U intervjuu je prisustvovalo dvanaest upravitelja različitih sportskih građevina koji su ukazali na veliki problem pri upravljanju sportskim građevinama u vrijeme ograničenih financijskih prihoda. Cilj istraživanja je bio dati nekoliko preporuka kako upravljati sportskim građevinama u vrijeme smanjenih financijskih prihoda. Najvažnije preporuke su se svele na cjenovne strategije i održivost građevine.

Ono što je očigledno jest deficit istraživanja koja se provode na području Republike Hrvatske, a tiču se sportskih građevina i njihovog utjecaja na društvo, bavljenje tjelesnom aktivnošću, i tako dalje.

4. METODOLOGIJA

Cilj je ovog rada analizirati sustav upravljanja sportskim građevinama u gradu Velika Gorica. Provedeno je empirijsko istraživanje koje se temelji na kvalitativnim tehnikama prikupljanja podataka (intervju) i neempirijsko istraživanje (postupkom analize dokumentacije).

Podaci u ovome radu prikupljeni su pregledom različite dokumentacije kojom je definiran sustav planiranja, izgradnje te u konačnici upravljanja sportskim građevinama u Republici Hrvatskoj, i intervjuom sa službenom osobom (djelatnik Ustanove za upravljanje sportskim građevinama u Velikoj Gorici, savjetnik za sport grada Velike Gorice). Analizirani su i prikupljeni podaci iz sljedećih dokumenata:

- Zakon o ustanovama
- Zakon o sportu
- Nacionalni program sporta 2019. – 2026.
- proračuni grada Velike Gorice
- planovi o javnoj nabavi grada Velike Gorice
- Pravilnik o načinu upravljanja javnim športskim građevinama u vlasništvu grada Velike Gorice

Pored navedenih službenih dokumenata, pregledavani su i drugi izvori sekundarnih podataka, poput Internet stranica grada Velika Gorica, te pojedinih sportskih udruga, ili pak samih građevina u gradu.

4.1. Uzorak ispitanika

Empirijski dio istraživanja proveden je u siječnju 2019. godine u obliku intervju sa savjetnikom za sport grada Velike Gorice. Detaljnom analizom organizacijske kulture i sustava rukovođenja utvrđeno je da je osoba s kojom je proveden intervju ovlaštena davati sve relevantne informacije o sustavu sporta u gradu Velika Gorica. Prijedlogom ispitanika intervju je proveden na gradskome bazenu, gdje on obnaša funkciju voditelja bazena. Naime, prijedpodnevni sati su generalno malo manje zahtjevni za rad pa se s intervjuom započelo između devet i deset sati ujutro. Ispitanik je prije početka intervju bio detaljno upoznat s temom i ciljem istraživanja, kao i sa svim pravima koja ima kao ispitanik. Vlastitim

odabirom, ispitanik je dao pravo na korištenje svih informacija koje se nalaze u ovom diplomskom radu. Također, jasno je istaknuto da ukoliko postoji potreba korištenja pravog imena ispitanika, ne postoji prepreka zašto se isto ne bi i učinilo. S obzirom da se radi o jednom velikom gradu, svi podaci koji su prikupljeni, kao i podaci koji se nalaze na službenim stranicama grada, moraju biti transparentni svima.

4.2. Uzorak varijabli

Kako je cilj ovog rada vezan uz istraživanje sustava upravljanja sportskim građevinama u gradu Velika Gorica, od ispitanika su se tražile informacije i mišljenje o slijedećim pitanjima (varijablama): vrste i broj sportskih građevina (natkrivenog i otkrivenog tipa), izvori financiranja izgradnje i održavanja sportskih građevina, subjekti koji upravljaju sportskim građevinama, načini reguliranja odnosa sa subjektima koji upravljaju sportskim građevinama.

4.3. Metode rada

S ispitanikom je proveden polustrukturirani intervju. Polustrukturirani intervju vjerojatno je najkorištenija forma intervjuja jer omogućava popratna pitanja ovisno o odgovorima ispitanika, ali i o želji u kojem smjeru ispitivač želi voditi intervju. Unaprijed formirana pitanja omogućuju zadržavanje na jednom pravcu, ali popratna pitanja daju širinu odgovorima (Denzin i Lincoln, 2018). Silverman (2000) je u svojoj knjizi dao možda i najbolje objašnjenje o tome zašto koristiti polustrukturirani intervju upotrebom pojma *leće*. On naglašava da ispitivači mogu u „potragu“ krenuti sa širokim fokusom, ali kada se uoči specifičan problem mogu se „približiti“ sužavanjem fokusa. Isti se pristup koristio i u formiranju pitanja u ovom radu, te su se odnosila na tri grupe pitanja, i to:

1. Vrste sportskih građevina
2. Dokumentacija koja regulira rukovođenje sportskim građevinama
3. Uloga grada u rukovođenju sportskim građevinama

Intervju je snimljen u cijelosti, a audio zapis je kasnije koristio autoru ovoga rada za transkribiranje intervjuja. Ispitanik je dao svoju suglasnost za snimanje intervjuja.

5. REZULTATI ISTRAŽIVANJA

U sljedećem poglavlju analizirat će se prikupljena dokumentacija, kao i odgovori dobiveni od strane ispitanika, a odnose se na način upravljanja sportskim građevinama u gradu Velika Gorica. Poglavlja će biti strukturirana ovisno o temi u intervjuu.

5.1. Sportske građevine u gradu Velika Gorica

Bartoluci i Škorić (2009) navode da se u vrste sportskih objekata ubrajaju: sportske dvorane, bazeni, igrališta za „nogomet“, igrališta „malih igara“, igrališta za tenis, boćalište, kuglana, streljana, atletsko borilište, klizalište, skijalište te ostali otvoreni i zatvoreni objekti.

Prema Bartoluci i Škorić (2009), osnovna načela metodologije izrade sustava sportskih objekata dijele objekte prema namjeni i veličini područja te prema mjestu gdje se objekti nalaze. Objekti prema namjeni i veličini područja mogu se svrstati u nekoliko podskupina, a to su: objekti manjeg područja gravitacije (dvorane, igrališta malog nogometa, kuglane, tenis, i sl.), objekti većeg područja gravitacije (otvorena plivališta, zatvorena plivališta, atletska borilišta) i prostori za slobodne aktivnosti. Svaku od ovih podskupina možemo lako identificirati u gradu Velika Gorica. Prema mjestu gdje se objekti nalaze, također postoji nekoliko podskupina: objekti uz škole, objekti u sklopu zona stanovanja, objekti sportskih centara i objekti za potrebe studenata.

Jedina podskupina koju u gradu Velika Gorica ne možemo pronaći jest ona usmjerena na studente. Ovaj podatak može se objasniti činjenicom kako u gradu Velika Gorica ne postoji veliki broj visokoobrazovnih ustanova kao u nekim drugim područjima.

Ispitanik je na pitanje o vrstama sportskih građevina rekao:

„Znači ovako. Imamo, imamo našu ustanovu koja upravlja određenim sportskim objektima. To su znači stadion... Stadion, bivši Radnik, znači ovaj sportsko rekreacijski centar. U sklopu tog stadiona je i kuglana. Uhhhh... Pod sportsko rekreacijski centar spada, znači, i gradska dvorana i po novome gradski bazen.“ (Ispitanik)

Ispitanik nekoliko puta kroz intervju spominje sportsko-rekreacijski centar. Potrebno je naglasiti kako su pod ovim pojmom obuhvaćeni gradski stadion, gradska dvorana i gradski bazen.

Veliki *gradski stadion* do unazad nekoliko godina bio je dom nogometnoga kluba Radnik, kuglačkoga kluba Radnik i atletskoga kluba Radnik. Došlo je do nekoliko promjena s kojima su se promijenila i imena sadašnjih klubova, ali svi ti klubovi i dalje koriste gradski stadion. Trenutačni prvoligaš Hrvatski nogometni klub Gorica (HNK Gorica) sve svoje službene utakmice igra upravo na tom stadionu, za što je bilo potrebno postaviti i velike reflektore. Velike polemike stvorile su se upravo oko dobivanja licence za igranje u 1. hrvatskoj nogometnoj ligi (1. HNL) jer je klub uspio ostvariti uvjete na terenu, ali ne i izvan njega. Kao što je ispitanik i rekao, stadion je u vlasništvu grada. Osim za natjecanja i treninge, stadion se ne koristi u svrhu organizacije nekih drugih aktivnosti.

Sljedeća velika sportska građevina u sklopu sportsko-rekreacijskog centra je *gradska dvorana*, koja je za korisnike otvorila vrata 2013. godine. Upravo ta građevina značila je preokret u samome gradu, s obzirom da je prva izgrađena sportska građevina nakon Univerzijade 1987. godine. Osim što je prva sportska građevina izgrađena od vremena Univerzijade 1987. godine, ujedno je i prvi gradski objekt izgrađen u sedamnaest godina otkako je Velika Gorica dobila status grada (Grad Velika Gorica, 2013). Na temelju podataka iz proračunskih planova i projekcija jasno se vidi da je grad, u izgradnju gradske dvorane uložio 18,300,000 kuna (riječima: osamnaest milijuna i tristo tisuća kuna). Građevinska dozvola dobivena je još 2008. godine, dok se s radovima započelo 2011. godine. Ideja same sportske građevine je ta da sportske udruge imaju gdje trenirati, ali i izgradnja čvrste baze kako bi te iste udruge mogle postizati što kvalitetnije rezultate (Gradsko vijeće grada Velike Gorice, 2011).

Osim gradskog stadiona i gradske dvorane, u gradu postoji i novoizgrađeni *gradski bazen* koji, kao i fitness centar, podiže svijest o važnostima rekreacije. Programi za djecu neplivače i programi korektivnog vježbanja za umirovljenike samo su neki od programa koji su kreirani s ciljem aktiviranja onog dijela populacije koji se možda nedovoljno bavi tjelesnom aktivnošću. Uvidom u proračun za 2018. godinu (Gradsko vijeće grada Velike Gorice, 2017), konkretnije plan razvojnih programa, moguće je vidjeti kako je grad Velika Gorica izdvojila 22,300,000 kuna (dvadeset i dva milijuna i tristo tisuća kuna) za izgradnju bazena, a za pokrivanje ovih troškova bilo je potrebno i zaduživanje u iznosu od 10,000,000 kuna (deset milijuna kuna).

Osim sportsko-rekreacijskog centra, ispitanik navodi i sedamnaest nogometnih igrališta, te neke druge sportske terene i igrališta za koje ne navodi točne brojke ili o kojim se terenima zapravo radi:

„Ono što još praktički imamo od sportskih terena to su vanjska, vanjska igrališta koja mi održavamo i koja su na raspolaganju građanima tijekom cijele godine jel’.“ (Ispitanik)

Svjesna današnje demografske slike društva, silnih iseljavanja i konstantno padajuće želje za vođenjem zdravoga načina života, grad Velika Gorica ulaže napore kako bi se svima približilo svakodnevno vježbanje. Primjer toga je rekreacijski park koji dolazi do izražaja u najvećem gradskom parku, parku koji je najčešće centar svih zbivanja i okupljanja djece i mladih, ali i starijih. Postavljanje različitih sprava, koje omogućuju brzo uključivanje u vježbanje na ovako interesantnoj lokaciji, samo ide u prilog kako se tu radi o kvalitetnom urbanom planiranju unutar grada.

Ispitanik je spomenuo postojanje različitih igrališta koja su u vlasništvu grada, ali nema detaljnijeg opisa tih građevina u prikupljenim izvorima podataka. Na području grada nalaze se i brojna druga dječja igrališta, nogometna i košarkaška igrališta i sl., ali kao i prethodno, nema detaljnijeg opisa građevina.

Osim navedenih objekata, potrebno je napomenuti kako se u gradu Velika Gorica nalaze i četiri vrtića sa uređenim igralištima, te osam osnovnih škola koje imaju svoje dvorane.

5.2. Dokumentacija koja regulira rukovođenje sportskim građevinama

Na temelju pregleda Zakona o sportu (Hrvatski sabor, 2006), te Pravilnika o prostornim standardima, normativima te urbanističko-tehničkim uvjetima za planiranje mreže sportskih objekata (Ministarstvo prosvjete i kulture, 1991), dokumenata koji su ranije analizirani moguće je dati nekoliko zaključaka. Jasno je kako su javne sportske građevine od interesa za Republiku Hrvatsku, te su posljedično način planiranja njihove izgradnje i održavanja do određene mjere definirani i samim Zakonom o sportu. U svrhu upravljanja ovim građevinama njihovi vlasnici (najčešće gradovi) u okviru gradskih upravljačkih struktura osnivaju posebne ustanove za upravljanje sportskim građevinama. Zakonom o sportu je naime propisano kako ovu aktivnost mogu provoditi isključivo pravne osobe, i to ustanove. No, samo se upravljanje

najčešće prenosi na druge subjekte i to prije svega sportske klubove, što potvrđuje i ispitanik navodeći:

„To je, znači, imamo ustanovu koja upravlja sa, sa tim objektima. Dalje imamo praktički 17 nogometnih igrališta po selima, uhhh, kojima upravljaju, upravljaju, g-grad je vlasnik, a dati su na upravljanje klubovima sa tog područja. Konkretno u Mraclinu upravlja NK Mraclin, u Kurilovcu NK Udarnik i tako u svim selima gdje imamo nogometna igrališta.“ (Ispitanik)

Ustanove se osnivaju aktom o osnivanju koji mora sadržavati sve podatke o tome kako i na koji način ustanova planira djelovati, a pravnom osobom postaje upisom u sudski registar ustanova (Hrvatski sabor, 1993).

„Ustanova za upravljanje športsko rekreacijskim centrom VELIKA GORICA“ (Ustanova) osnovana je 1998. godine. Kada je Ustanova osnivana, sportsko-rekreacijski centar se sastojao isključivo od jedne sportske građevine (gradski stadion), pa je tako u sudskom registru, pod poljem djelatnost, navedeno da je Ustanova zadužena za upravljanje „športskim objektom“. Kako je od trenutka osnivanja Ustanove do danas prošlo 20 godina, evidentan je problem aktualizacije podataka.

Sve daljnje aktivnosti upravljanja sportskim građevinama, provode se na temelju posebnih pravilnika, uredbi ili drugih službenih dokumenata donesenih na lokalnoj razini. U tom smislu će se ovdje posebno analizirati Pravilnik o načinu upravljanja javnim športskim građevinama u vlasništvu grada Velike Gorice (Grad Velika Gorica, 2009).

5.2.1. Pravilnik o načinu upravljanja javnim športskim građevinama u vlasništvu grada Velike Gorice

Svaki sportski klub zahtijeva teren koji će se koristiti za održavanje utakmice na svim razinama natjecanja. Ispitanik je u intervjuu naveo kako se u gradu, i okolici, nalazi sedamnaest terena. Grad potpisuje ugovor s klubovima korisnicima tih sportskih terena i propisuje pravilnik o tome kako se istima upravlja. Na samome početku „Pravilnika o načinu upravljanja javnim športskim građevinama u vlasništvu grada Velike Gorice“ (Pravilnik) (Grad Velika Gorica, 2009) nalaze se kategorije u koje se svrstavaju pojedine sportske građevine:

1. Sportske građevine I. kategorije - građevine velike materijalne vrijednosti posebnog značaja za Grad Veliku Goricu
2. Sportske građevine II. kategorije – građevine visoke funkcionalnosti, uzimajući u obzir vrijednost i veličinu građevine, broj korisnika i gledatelja
3. Sportske građevine III. kategorije – građevine značajne za razvoj određenog sporta, manje vrijednosti i veličine građevine od I. i II. kategorije
4. Sportske građevine IV. kategorije – građevine od značenja za gradsku četvrt ili mjesni odbor koje zadovoljavaju potrebe za bavljenje sportom i sportskom rekreacijom

Ovakav stupanj kategorizacije pokazuje postojanje generičkog pravilnika koji je identičan za sve građevine, dokle god one spadaju u jednu od kategorija, neovisno o zahtjevima i potrebama određene sportske građevine. Nadalje, uvidom u izvore podataka ostaje nedefinirano koja sportska građevina pripada kojoj kategoriji. Još jedan problem postojanja generičkog pravilnika jest nejasno definiranje što podrazumijeva koja od navedenih kategorija. Osim toga, nedovoljno jasno je objašnjeno koji su uvjeti da bi neka sportska građevina bila svrstana u pojedinu kategoriju.

Pravilnikom su definirani i poslovi koje obuhvaća upravljanje sportskim građevinama i koji su u nadležnosti subjekata kojima se povjerava upravljanje, a odnose se na (Grad Velika Gorica, 2009):

- redovito održavanje sportske građevine
- primjerenu zaštitu sportske građevine
- određivanje i provođenje unutarnjeg reda
- primjereno osiguranje
- itd.

Iako grad potpisivanjem ugovora daje autonomiju korisnicima sportskih građevina, nužno je definiranje prava i obveza svih ugovornih strana. Temelj za njihovo definiranje predstavlja Pravilnik (2009) u kojem se daju generalne upute. Generalne upute Pravilnika (2009) navode kako se sportska građevina daje na upravljanje u svrhu obavljanja sportske djelatnosti, a prednost u utvrđivanju termina se daje vrhunskim sportašima i selekcioniranim mlađim dobnim kategorijama. Jasno je naglašeno da se slobodni termini koji ostanu nakon korištenja

dvorane za sportske svrhe, mogu iskoristiti prema nahođenju upravitelja te građevine, ali ne smiju remetiti temeljnu funkciju građevine. Sav poslovni prostor unutar građevine, upravitelj smije dati u zakup, a novac od zakupnine usmjeriti u održavanje i opremanje sportske građevine. Ukoliko je to moguće, novac od zakupnine, uputno je usmjeriti prema smanjenju cijene sata korištenja građevine.

Grad Velika Gorica (2009) također ima određena prava i obveze, koja su navedena u istom pravilniku. Nakon što se potpiše ugovor, jako mali broj uloga ostaje na gradu Velika Gorica, osim one kontrolne. Prava grada najviše se tiču mogućnosti održavanja različitih aktivnosti (u bilo kojem trenutku), neovisno o programima korisnika tih sportskih građevina, ako su to aktivnosti od značaja za grad. Obveze grada se svode na izdvajanje sredstava iz proračuna koja su namijenjena za investicijska ulaganja.

Članak 17. navodi kako je korisnik sportske građevine dužan plaćati troškove grijanja, potrošnje električne energije, komunalne usluge i telefona koji se odnosi na tu građevinu. Osim toga, članak navodi kako je korisnik dužan plaćati troškove tekućeg održavanja (Grad Velika Gorica, 2009). No, navedeno nije uvijek slučaj. Naime, prema ispitaniku:

„Što se tiče nogometnih igrališta po, po mjestima i našim selima, uhhh, ugovorom između grada i nogometnog kluba oni su dati na upravljanje nogometnim klubovima, s time da je grad preuzeo aneksom ugovore, preuzeo je i troškove energenata, znači grijanja, znači plina, struje i vode.“ (Ispitanik)

Isto tako, implicirajući na razlike u tretmanu troškova pojedinih sportskih građevina, potrebno je napomenuti kako ispitanik ističe slijedeće:

„Da, svako ima svoj konto. Nije isti trošak dvorane i bazena, velika je razlika.“ (Ispitanik)

5.3. Uloga grada u rukovođenju sportskim građevinama

Kako su javne sportske građevine najčešće u vlasništvu gradova koji njima upravlja kroz osnivanje posebnih ustanova, davanjem na upravljanje različitim sportskim subjektima (klubovima, zajednicama i sl.), jasno je kako se radi o subjektima koji su zaduženi za podmirivanje tzv. javnih potreba u sportu, te način korištenja ovih građevina treba ispuniti

upravo tu svrhu – omogućiti svim zainteresiranim dionicima sudjelovanje u sportsko-rekreacijskim aktivnostima.

Tako je primjerice problem oko raspodjele termina u prenatrpanoj srednjoškolskoj dvorani grad riješio izgradnjom gradske dvorane. Ispitanik se na pitanje o problematičnim situacijama pozvao na upravo tu situaciju i odgovorio:

„Konkretno nama svi ostali dvoranski klubovi nam igraju ili u srednjoškolskoj dvorani, koja je dosta slabo opremljena s obzirom da nije baš nešto ulagano u nju i ona nije pod gradom i nova gradska dvorana gdje nam treniraju više manje svi dvoranski klubovi i imaju sva svoja natjecanja. Otkad je gradske dvorane, problem dvoranskih klubova je više-manje riješen.“

(Ispitanik)

Do trenutka kada je u pogon puštena gradska dvorana klubovi su se morali snalaziti po pitanju nabavljanja termina za održavanje treninga i natjecanja. Primjerice stolno-teniski klub koristio je malu dvoranu srednje škole za održavanje treninga i natjecanja. Mala dvorana među učenicima poznata je kao dvorana s nešto lošijim parketom i osvjetljenjem. U sportu koji iziskuje koordinaciju i brzinu reakcije, to može izazvati dosta poteškoća. Osim stolno-teniskog kluba, još neki klubovi odlaze u gradsku dvoranu s ciljem poboljšanja kvalitete treninga. Kao što je Ispitanik i naveo, grad je izgradnjom gradske dvorane riješio problem prenapučenosti srednjoškolske dvorane.

Nadalje, jedan od osnovnih mehanizama koji je gradu na raspolaganju za obavljanje ove funkcije, nalazi se u financiranju. Kao što je već i navedeno u prijašnjim poglavljima, grad Velika Gorica svake godine izdvaja određena financijska sredstva za razvoj sporta i rekreacije na području samoga grada i okolice.

„Grad Velika Gorica jako puno ulaže u sport. Godišnje kada se sve zbroji mislim da se dođe do cifre od oko trideset milijuna kuna u sport, što za funkcioniranje ustanove, saveza itd.“

(Ispitanik)

Na prijašnji odgovor nadovezuje se i odgovor oko ulaganja u različite infrastrukture:

„Jasno da ne mogu svi doći u istoj godini ali pokušavamo, konkretno mislim da je prošle godine obnovljen travnjak u Buni.“ (Ispitanik)

Godina 2018. bila je godina kada je na red došao gradski bazen, nekoliko godina ranije umjetni travnjak na gradskome stadionu i potpuno novi travnjak u obližnjem mjestu Velika Buna. Interesantan je podatak da se godišnje ulaže oko trideset milijuna kuna u sport i zaista se može vidjeti u što se novci ulažu. Već u proračunu za 2019. godinu nalazi se i izgradnja vanjskoga bazena u iznosu od 2,500,000 kuna (dva milijuna i petsto tisuća kuna) (Gradsko vijeće grada Velike Gorice, 2018).

Grad Velika Gorica (2009) navodi da bilo kakve građevinske zahvate treba najaviti i odobriti, ali ni oni nisu problem sve dok se pokaže svrsishodna papirologija s promišljenim planovima za budućnost. Dosta često se dogodi da sportski klubovi od grada traže financijsku pomoć s ciljem razrješenja određenih problema. Osim toga, često se traži financijska pomoć s ciljem organizacije i provedbe određene sportske priredbe. Grad na sve te zahtjeve odgovara najčešće pozitivno te potiče aktivno bavljenje sportom na što višoj i kvalitetnijoj razini. Uvidom u nekoliko različitih proračuna grada Velike Gorice unazad nekoliko godina može se uvidjeti dosta investicijskih programa koji su uspješno provedeni.

U čl. 9., 10. i 11. Pravilnika o načinu upravljanja javnim športskim građevinama u vlasništvu grada Velike Gorice (Grad Velika Gorica, 2009) uočen je kvalitetan mehanizam koji omogućuje ulaganja u ove građevine i od strane onih koji njima upravljaju, a ne nužno i isključivo samog grada kao vlasnika. Riječ je o člancima koji jasno govore da korisnik građevine smije poslovni prostor u sklopu te građevine dati u zakup trećoj stranci, ali svu zakupninu mora usmjeriti u održavanje i opremanje sportske građevine. Osim toga, sve prihode ostvarene tijekom organiziranja priredbi i sl. mora usmjeriti u sportsku djelatnost. Ovakvim načinom potiče se razvijanje samoodrživih sportskih djelatnosti. Grad, također, osigurava sredstva za investicijsko održavanje kada je očigledno da navedeno korisnici građevine, uz najbolje gospodarenje sportskom građevinom, nisu u mogućnosti učiniti. Uvidom u nekoliko službenih glasnika grada Velike Gorice uočeno je ulaganje grada u organizaciju sportskih priredbi u iznosu između dvadeset i trideset tisuća kuna, ovisno o godini u kojoj se priredba organizirala. No ipak, klubovi često nisu u mogućnosti pokriti troškove određenih ulaganja. I tijekom provođenja intervjua dotaknuta je tema (ovakvih) problematičnih situacija i načina njihova rješavanja, na što je ispitanik odgovorio:

„Pa, čuj. Što se tiče samog stadiona, bilo je po kriterijima, naš nogometni klub je ušao prošle godine i jedan od kriterija su bili reflektori jel', što je veliki trošak i nismo ih imali ali jednostavno HNK Gorica nije mogla igrati utakmice na domaćem terenu, tako da je to bio problem ali više nije s obzirom da smo reflektore postavili tako da...“ (Ispitanik)

Predsjednik HNK Gorice, gospodin Nenad Črnko, svojevremeno je održao nekoliko medijskih konferencija, u kojima je potvrdio problem koji je ispitanik iznio u odgovoru na pitanje. „Pitaju me tko mora raditi rasvjetu, čije je stadion vlasništvo, zašto se ništa ne događa. Vlasnik infrastrukture je isključivo Grad Velika Gorica, a klub je na stadionu u najmu. Niti to možemo, a niti smo financijski dovoljno jaki da uložimo u rasvjetu“ (Kronike Velike Gorice, 2015).

U konačnici je grad Velika Gorica prepoznala potencijal toga da ima klub u 1. HNL i investirala novac u izgradnju reflektora na gradskome stadionu. Ubrzo nakon izgradnje reflektora, sredinom 2018. godine, HNK Gorica, jer više nije bilo prepreka, dobila je licencu za igranje u 1. HNL.

Važno je naglasiti da u gradu postoji razumijevanje za sport i sportske investicije. Grad nije u mogućnosti sve te investicije financirati u jednoj godini, ali se vidi inicijativa kvalitetnog raspoređivanja financijskih sredstava u svrhu unaprjeđenja kvalitete izvedbe trenažnog procesa.

Da bi postojala ikakva mogućnost da grad investira određenu količinu financijskih sredstava treba na neki način pristupiti gradu, što je ispitanik objasnio sljedećim odgovorom:

„Pa krene, krene s pismom namjere. Onda ovisno o visini iznosa, onda grad raspisuje natječaj da li je javna nabava ili nešto drugo ili to ide praktički preko kluba, ovisno o ciframa kojima se traži ta sanacija.“ (Ispitanik)

Iz navoda se vidi da svaka financijska investicija započinje pismom namjere koju korisnik sportske građevine šalje gradu. Kao i kod svake suradnje ili prijave za posao, pismom namjere pokazuje se interes korisnika za navedenim. U ovome slučaju to su najčešće investicije u smislu poboljšanja infrastrukture, koje je u većini slučajeva u interesu i gradu. Grad analizira

pismo namjere i po potrebi traži detaljnija pojašnjenja o ideji/planu, kako bi se utvrdila mogućnost realizacije prijedloga.

Svi se ovakvi projekti nužno provode kroz sustav javne nabave. Tako Grad Velika Gorica (2016) u planu javne nabave navodi nekoliko različitih investicija od kojih je upečatljivo najveća pojedinačna investicija u sportsku infrastrukturu izvođenje radova na polaganju umjetne trave i zaštitne ograde na pomoćnom igralištu športsko rekreacijskog centra (ŠRC) Udarnik. U samo pet mjeseci, od datuma sklapanja ugovora do konačnog datuma isporuke, uloženo je nešto malo manje od osamsto tisuća kuna za podizanje kvalitete sportske infrastrukture.

Grad Velika Gorica (2017) planom nabave roba, radova i usluga grada Velike Gorice kreće u izgradnju nekoliko različitih kombiniranih igrališta. Vrlo interesantan primjer su gradnja kombiniranog igrališta u mjesnom odboru (MO) Turopolje u iznosu od 224.741,75 kuna (riječima: dvjesto dvadeset četiri tisuće sedamsto četrdeset jedna kuna i sedamdeset pet lipa) i gradnja kombiniranog igrališta u MO Ribnica u iznosu od 312,263,60 kuna (riječima: tristo dvanaest tisuća dvjesto šezdeset tri kune i šezdeset lipa). Kada se promotri vremenski raspon u kojemu su potpisani ugovori o naručivanju, a radi se o trajanju jednoga dana, lako se uoči kako je grad investirao nešto više od pola milijuna kuna u kombinirana igrališta. Sportski dom u MO Velika Mlaka dobio je, od grada Velike Gorice, oko dvjesto pedeset tisuća kuna u građevinskim radovima. Zadnja investicija koja će se spomenuti u ovome segmentu jest izgradnja i opremanje dječjih igrališta na području grada Velike Gorice u iznosu od oko tristo dvadeset tisuća kuna. Ukupno gledano, u samo nekoliko mjeseci 2017. godine, kroz ugovor o javnoj nabavi, uloženo je preko milijun kuna u sportsku infrastrukturu.

Grad Velika Gorica (2018) planom o javnoj nabavi nastavlja se kretati po istome pravcu kao i do sada. Plan o javnoj nabavi za 2018. godinu pokazao se plodnim što se tiče pitanja sporta. Unutar samog ugovora može se pronaći nekoliko investicija povezanih s obnovom postojeće infrastrukture i nekoliko investicija povezanih s izradom projekta za pojedina nova infrastrukturna rješenja u gradu Velika Gorica. Ukupna investicija bez PDV-a je nešto malo manje od milijun kuna.

I u konačnici, posebno će se naglasiti problematika, odnosno uloga grada u području sportskih građevina koje se tiču djece i to igrališta uz vrtiće i sportskih dvorana u osnovnim školama.

5.3.1. Dječji vrtići na području grada Velike Gorice

U gradu se nalaze četiri vrtića koji su proračunski korisnici grada Velike Gorice. Kao što je to općepoznato, većina vrtića ima uređeno dječje igralište s različitim spravama koje potiču razvoj djeteta od najranije dobi (Gradsko vijeće grada Velike Gorice, 2018).

Milanović (2013) navodi da je usvajanje i usavršavanje prirodnih struktura kretanja, cilj elementarnih programa motoričke izobrazbe. Osim toga ključno je da djeca prođu elementarnu školu plivanja, sportske gimnastike, atletike i borilačkih vještina. Upravo blizina sadržaja koji omogućuju bavljenje navedenim aktivnostima je velika prednost grada Velike Gorice.

5.3.2. Osnovne škole

Osnovne škole predstavljaju specifičan slučaj u gradu Velika Gorica. Naime, sami centar grada ima četiri osnovne škole koje među sobom imaju četiri sportske dvorane. Kada se u obzir uzmu i škole koje se nalaze u okolici grada, dolazi se do brojke od osam osnovnih škola. To je ukupno osam sportskih dvorana koje se financiraju iz proračuna grada Velike Gorice. S ciljem analiziranja situacije ispitaniku je postavljeno pitanje koje se odnosi na osnovnoškolske dvorane te je dobiven sljedeći odgovor:

„Znači osnivač osnovnih škola je grad, grad Velika Gorica, a osnivač srednje škole, pa tako i srednjoškolske dvorane, je zagrebačka županija. Dakle, grad nema ingerenciju nad srednjoškolskom dvoranom, ali što se tiče osnovnih škola, one su praktički na upravljanju kao i škola date, tu su škole autonomne i one praktički raspoređuju termine, a troškove, troškove svih održavanja, pa i škole, pa tako i dvorane, snosi grad.“ (Ispitanik)

Grad Velika Gorica u svome proračunu (Gradsko vijeće grada Velike Gorice, 2016, 2017, 2018) u obzir uzima osam osnovnih škola koje se nalaze u samome gradu, ali i u bližoj okolici. Kineziološki fakultet studentima pruža jedinstvenu mogućnost posjećivanja različitih zagrebačkih dvorana u sklopu održavanja nastave obveznog modula „Metodika u edukaciji“, pa su studenti upoznati sa raznovrsnim situacijama. Veliki deficit nastavnih sredstva i pomagala je sveprisutan problem, a govorimo o glavnome gradu Republike Hrvatske. Velika Gorica nije iznimka u ovome slučaju, ali se ipak mogu vidjeti puna spremišta opreme, premda zastarjele. Najbolja paralela u gradu Velika Gorica može se povući između osnovnih škola i dvorane srednje škole, koja nije u vlasništvu grada Velike Gorice, već Zagreba. Kroz

komunikaciju s nastavnicima iz srednje škole jasno se vidi veliko nezadovoljstvo s opremom dvorane. Konstantno pokvarena platna za odjeljivanje prostora, deficit lopti, reketa, čunjeva, stalaka i sl. prve su riječi iz usta tamošnjih nastavnika. S druge strane, nastavnici osnovnih škola pokazuju nezadovoljstvo, ali je ono usmjereno prema renoviranju prostora i osvježavanju postojećih sredstava i pomagala.

U svrhu analiziranja uloge grada u upravljanju sportskim građevinama u segmentu osnovnih škola, spomenut će se energetska obnova dvaju škola u 2019. godini. Najveća osnovna škola u Velikoj Gorici i jedna od pet najvećih osnovnih škola u Republici Hrvatskoj, osnovna škola Nikole Hribara, kreće s temeljitom energetsom obnovom u iznosu od 22,5 milijuna kuna. Od tog iznosa, iz Europskog fonda za regionalni razvoj, sufinancirat će se iznos od 8,2 milijuna kuna (Grad Velika Gorica, 2019b).

Osim osnovne škole Nikole Hribara, osnovna škola Vukovina kreće ove godine s energetsom obnovom koja postaje posebno interesantna ako se uzme u obzir podatak ugrađivanja podnog grijanja u sportskoj dvorani Projekt energetske obnove u osnovnoj školi Vukovina koštat će 9,2 milijuna kuna, a 3,7 milijuna kuna će se sufinancirati iz Europskog fonda za regionalni razvoj. Na web stranicama grada nalazi se i podatak o planiranju projekta za obnovu jednog od dječjih vrtića (Grad Velika Gorica, 2019c).

5.4. Financiranje

Nekoliko puta do sada spominjao se gradski proračun i njegovi korisnici. S obzirom na njegov značaj postoji potreba da se proračun grada detaljnije analizira, a s ciljem uvida u proračunska izdvajanja u djelatnost sporta.

Tablica 1. Prikaz proračuna za Razdjel 009 (Upravni odjel za predškolski odgoj, školstvo i sport)

UPRAVNI ODJEL ZA PREDŠKOLSKI ODGOJ, ŠKOLSTVO I ŠPORT	2019. godina	2020. godina
Glava 00902 Šport	22,624,500.00	22,624,500.00
Ustanova za upravljanje ŠRC-om	11,614,500.00	11,614,500.00
Glava 00903 Predškolski odgoj	67,966,885.00	67,646,885.00
DV VELIKA GORICA	15,781,000.00	15,781,000.00
DV ŽIREK	17,521,000.00	17,521,000.00
DV CICIBAN	15,340,515.00	15,340,515.00
DV LOJTRICA	13,309,370.00	13,309,370.00
Glava 00904 Školstvo	62,281,800.00	30,207,150.00
OŠ E. KVATERNIK	2,761,600.00	2,761,600.00
OŠ N. HRIBAR	4,087,500.00	4,087,500.00
OŠ E. KUMIČIĆ	3,691,790.00	3,691,790.00

Izvor: (Gradsko vijeće grada Velike Gorice, 2018)

Iz prikaza je jasno vidljivo da dječji vrtići imaju veći proračun pojedinačno nego „Ustanova za upravljanje športsko rekreacijskim centrom Velika Gorica“, koja financijska sredstva mora raspodijeliti na tri velike sportske građevine. Ujedno, ovi podatci idu u prilog onome što je ispitanik već rekao, a odnosi se na različite financijske zahtjeve različitih građevina. Stoga je iz proračuna izdvojeno značajno više sredstava za predškolski odgoj i školstvo nego za djelatnost sporta. Promatrano s drugog aspekta, ukupni proračun za Razdjel 009, odnosno upravni odjel za predškolski odgoj, školstvo i šport iznosi 156,445,715.00 kuna (sto pedeset šest milijuna četiristo četrdeset pet tisuća sedamsto petnaest kuna), od čega je za sport izdvojeno 22,624,500.00 kuna (dvadeset dva milijuna šesto dvadeset četiri tisuće petsto kuna).

Od ukupnog iznosa proračuna za ovaj razdjel radi se o udjelu od 14,46% (Gradsko vijeće grada Velike Gorice, 2018).

Grad Velika Gorica u velikoj mjeri gravitira prema Gradu Zagrebu gledano prema broju ljudi koji svakodnevno putuju na posao. Osim toga, grad Zagreb smatra se centrom događanja na ovim područjima i sasvim je očekivano da će grad Velika Gorica sve svoje uzore u smislu sustava, upravljanja sustavom i sl., pronaći upravo u gradu Zagrebu. Upravo iz tog razloga analizirana su ulaganja u sport grada Zagreba i grada Velika Gorica u odnosu na ukupne rashode i izdatke navedene u proračunu.

Jasno je da grad Zagreb ima, apsolutno gledajući, višestruko veći proračun od grada Velike Gorice. Ukupni rashodi³ i izdatci⁴ grada Zagreba su skoro dvadeset i pet puta veći nego u gradu Velika Gorica (Gradska skupština grada Zagreba, 2018; Gradsko vijeće grada Velike Gorice, 2018).

Naravno da nije uputno uspoređivati apsolutne vrijednosti jer se takvim pristupom isključuje važnost kvalitetnog raspolaganja financijskim sredstvima, upravljanja i strukture. Takvim pristupom se na prvo mjesto stavlja apsolutna veličina koja nije adekvatan pokazatelj kvalitete. No, ono što je važno za promotriti su relativni omjeri.

Relativni omjer između ulaganja u djelatnost sporta i ukupnih rashoda i izdataka u 2019. godini ukazuje da je grad Velika Gorica odlučila izdvojiti 1% (riječima: jedan posto) više u djelatnost sporta od grada Zagreba (Gradska skupština grada Zagreba, 2018; Gradsko vijeće grada Velike Gorice, 2018). Kako su već i najavljena određena ulaganja u sportsku infrastrukturu, očekuje se kako bi taj postotak mogao još i porasti. Za sami kraj ovoga segmenta, važno je naglasiti da se može primijetiti kontinuirani rast u ulaganjima u sport unutar grada Velike Gorice.

Unazad dvije godine izdvajanja za sport iz proračuna su bila gotovo dvostruko niža, na „samo“ 11.787.000,00 kuna (riječima: jedanaest milijuna sedamsto osamdeset sedam tisuća kuna). Sama izgradnja bazenskog kompleksa podigla je iznos u 2018. godini za 2,5 milijuna kuna (riječima: dva i pol milijuna kuna) (Gradsko vijeće grada Velike Gorice, 2016).

³ **Rashod** je: „novčani izdatak fizičke ili pravne osobe“ (Hrvatski jezični portal, 2019)

⁴ **Izdatak** je: „novac koji se troši u neku svrhu“ (Hrvatski jezični portal, 2019)

6. ZAVRŠNA RAZMATRANJA

Na temelju provedenog intervjua i analize dostupne dokumentacije općenito je moguće zaključiti kako je sustav upravljanja sportskim građevinama u gradu Velika Gorica kvalitetno uređen sustav koji je u skladu sa važećim pravilnicima i zakonima.

Usprkos tome, rezultati analiza ukazali su na postojanje određenih problema. Prema Bartoluci i Škorić (2009), sport je složena djelatnost koja obuhvaća nekoliko područja, i to tjelesnu i zdravstvenu kulturu, natjecateljski sport, sportsku rekreaciju i kineziterapiju te sport osoba s invaliditetom.

Analizom dokumentacije i u razgovoru sa ispitanikom uočen je fokus na područje natjecateljskog sporta, odnosno nedostatak orijentacije i na ostala područja sporta, primarno na sport osoba s invaliditetom. O tome svjedoči i činjenica kako je i samim Pravilnikom (2009) definirano kako se prednost u utvrđivanju termina daje vrhunskim sportašima i selekcioniranim mlađim dobnim kategorijama. Ukoliko bi se javne sportske građevine koristile isključivo za potrebe vrhunskog sporta, moguće je postaviti pitanje o ekonomskoj opravdanosti izgradnje pojedinih sportskih građevina, budući da se masovnost korisnika nalazi u području rekreacije.

Ipak, Ispitanik se pri nabrojanju vrsta sportskih građevina nije fokusirao samo na sportske građevine namijenjene bavljenju vrhunskim sportom, što se može smatrati vrlo zanimljivim, već je govorio i o vanjskim igralištima namijenjenim široj populaciji. Nažalost i dalje postoji veliki nedostatak naglasaka na važnost sporta osoba s invaliditetom, kao i rekreacijskih društava. Preporuke za tjelesno vježbanje (World Health Organization, 2010) već su nekoliko godina aktualne, međutim ne postoji inicijativa da se promiču u društvu.

Pregledom internetskih stranica „Ustanove za upravljanje športsko rekreacijskim centrom Velike Gorice“ nameće se pitanje transparentnosti. Naime, prvi problem je naziv ustanove naveden na internetskim stranicama koji se ne podudara sa nazivom u registru ustanova. Breuer i sur., (2011) u svome su istraživanju naveli kako u Njemačkoj postoji određeni nedostatak istraživanja na temu sportskih građevina, što posljedično vodi do nedostatka informacija. Stoga, drugi veliki problem je nedostatak informacijama o samoj ustanovi i njezinom djelovanju. Naglasak je stavljen na gradski bazen koji je zastupljen sa zavidnom količinom informacija, ali gradski stadion i gradska dvorana su minimalno zastupljeni. Generalno gledajući, internetske stranice treba preraditi s ciljem približavanja poslovanja prosječnom korisniku.

Kroz cjelokupno istraživanje pojavljuje se problem neadekvatnog definiranja pojedinih termina, kao i prava i obveza grada Velike Gorice te korisnika sportskih građevina. Postoji pravilnik koji uređuje navedene odnose, ali konstantnim apeliranjem ispitanika na činjenicu da grad pokriva troškove struje vode i grijanja, jasno je kako se ugovorom može udaljiti od pravilnika i definirati drugačije uvjete. Ovakvo nejasno definiranje prava i obveza bi se moglo riješiti formuliranjem pravilnika koji će biti baza za sve ugovore i od kojeg se neće udaljavati. Osim toga, na ovaj način ostaje otvoreno pitanje o mogućnosti postojanja povlaštenih pozicija.

Internetska stranica Zajednice sportskih udruga grada Velike Gorice nudi znatnije veću količinu informacija od internetske stranice „Ustanove za upravljanjem športsko rekreacijskim centrom“, ali nijedna ne nudi podatke o misiji i viziji razvoja sporta. Jasno definiranje točaka do kojih se želi doći u budućnosti omogućuje kvalitetan rast i razvoj djelatnosti sporta.

7. ZAKLJUČAK

Grad Velika Gorica, po broju stanovnika jedan od najvećih gradova u Republici Hrvatskoj, a u vlasništvu ima nekoliko različitih vrsta sportskih građevina (DZS, 2011). U svrhu utvrđivanja postojanja kvalitetnog sustava, u radu se objedinjuje najčešće korištena metoda u kvalitativnim istraživanjima, intervju, i analiza dokumentacije koja uređuje odnose unutar tog istog sustava.

Ideja svakoga grada jest kvalitetno strukturirati cjelokupni sustav sportskih građevina u svom vlasništvu. Sam grad ima dosta veliki broj građevina u vlasništvu pa je postojanje mehanizama za regulaciju odnosa ključno. U ovome radu dana je detaljna analiza tih mehanizama s ciljem detaljnijeg objašnjenja načina funkcioniranja sustava sporta i uređivanja odnosa između grada i korisnika tih sportskih građevina. Utvrđeno je da grad ima raspisan Pravilnik o načinu upravljanja javnim športskim građevinama u vlasništvu grada Velike Gorice (2009), koji definira prava i obveze korisnika sportskih građevina. Osim toga, sa svakim korisnikom sportske građevine potpisuje se i ugovor kojim se detaljnije definiraju ta ista prava i obveze. Ono što ostaje upitno u ovoj situaciji jest nepodudaranje Pravilnika o načinu upravljanja javnim športskim građevinama u vlasništvu grada Velike Gorice i ispitanikova odgovora u vezi podmirivanja određenih troškova. S obzirom da se ne zna što piše u svakom pojedinom ugovoru, koji grad Velika Gorica sklapa sa svakim od korisnika, postoji određena doza nezadovoljstva, od strane autora, prema mogućnosti postojanja povlaštenih položaja.

Kontinuirana ulaganja u djelatnost sporta postavljaju kvalitetne temelje za povećanje broja aktivnih korisnika sportskih usluga. Od iznimne je važnosti naglasiti da se urbani dizajn, fokusiran na rekreativne aktivnosti i uzimajući u obzir morfološku sliku današnjeg društva, čini kao pun pogodak. Novoizgrađeni gradski bazen, sa svojim programima za građane, zasigurno ulazi u uži krug izbora kada se govori o rekreativnim aktivnostima. U budućnosti bi bilo dobro ispitati utječe li izgradnja ovakve infrastrukture na morfološku sliku zajednice u kojoj se nalazi, s ciljem poticanja izgradnje dodatne infrastrukture. Nadalje, analizirana su ulaganja u djelatnost sporta koja se pokazuju doista perspektivna. Kontinuirani rast ulaganja može značiti samo jačanje grada Velike Gorice, ne samo na području sporta mladih i rekreacije, već i na području vrhunskoga sporta.

8. LITERATURA

- Atkinson, J. L., Sallis, J. F., Saelens, B. E., Cain, K. L., i Black, J. B. (2005). The Association of Neighborhood Design and Recreational Environments with Physical Activity. *American Journal of Health Promotion*, 19(4), 304–309. Dostupno na <https://doi.org/10.4278/0890-1171-19.4.304>
- Baade, R. A., i Matheson, V. A. (2011). Financing Professional Sports Facilities. *Working Paper Series*, 11(2).
- Bartoluci, M., i Škorić, S. (2009). *Menadžment u sportu*. Zagreb: Kineziološki fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
- Berger, I. E., O'Reilly, N., Parent, M. M., Séguin, B., i Hernandez, T. (2008). Determinants of Sport Participation Among Canadian Adolescents. *Sport Management Review*, 11(3), 277–307. Dostupno na [https://doi.org/10.1016/S1441-3523\(08\)70113-X](https://doi.org/10.1016/S1441-3523(08)70113-X)
- Breuer, C., Hallmann, K., Wicker, P., i Feiler, S. (2011). *Financing of Sport Facilities in Germany*. Germany: German Sport University Cologne. Dostupno na https://www.researchgate.net/publication/255818178_Financing_of_sport_facilities_in_Germany
- Covell, D. (2007). Strategic management and sport facilities. U *Managing Sports Organizations* (str. 185–221). Dostupno na <https://doi.org/10.1016/B978-0-7506-8238-1.50009-2>
- Covell, Daniel, Walker, S., i Hamakawa, C. (2019). *Managing Sport Organizations : Responsibility for performance*. Dostupno na <https://doi.org/10.4324/9780429431623>
- Crompton, J. L. (2014). Proximate development: An alternate justification for public investment in major sport facilities? *Managing Leisure*, 19(4), 263–282. Dostupno na <https://doi.org/10.1080/13606719.2014.885712>
- Denzin, N. K., i Lincoln, Y. S. (2018). *The Sage handbook of qualitative research* (Fifth edition). SAGE Publications, Inc.
- Državni zavod za statistiku (DZS). (2011). Popis stanovništva 2011. Dostupno na <https://www.dzs.hr/>
- European Commission (2018). *Special Eurobarometer 472: Sport and physical activity*. European Union: Directorate-General for Communication. Dostupno na <https://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/index.cfm/ResultDoc/download/DocumentKy/82432>

- Farrell, L., i Shields, M. A. (2002). Investigating the economic and demographic determinants of sporting participation in England. *Journal of the Royal Statistical Society: Series A (Statistics in Society)*, 165(2), 335–348. Dostupno na <https://doi.org/10.1111/1467-985X.00626>
- Fried, G. (2010). *Managing Sport Facilities* (Second edition). United States of America: Human Kinetics.
- Grad Velika Gorica (2009). *Pravilnik o načinu upravljanja javnih športskih građevina u vlasništvu grada Velike Gorice*. Velika Gorica: Službeni glasnik grada Velike Gorice.
- Grad Velika Gorica (2013). Sportska dvorana otvorila vrata Velikogoricanima. Dostupno na <http://www.gorica.hr/2013/05/sportska-dvorana-otvorila-vrata-velikogoricanima/>
- Grad Velika Gorica (2016). *Plan nabave roba, radova i usluga grada Velike Gorice za 2016. godinu*. Velika Gorica: Službeni glasnik grada Velike Gorice. Dostupno na <http://www.gorica.hr/dokumenti/javna-nabava/plan-nabave-2016.pdf>
- Grad Velika Gorica (2017). *Plan nabave roba, radova i usluga grada Velike Gorice za 2017. godinu*. Velika Gorica: Službeni glasnik grada Velike Gorice. Dostupno na <http://www.gorica.hr/dokumenti/javna-nabava/plan-nabave-2017.pdf>
- Grad Velika Gorica (2018). *Plan nabave grada Velike Gorice za 2018. godinu*. Velika Gorica: Službeni glasnik grada Velike Gorice. Dostupno na <http://www.gorica.hr/dokumenti/javna-nabava/plan-nabave-2018.pdf>
- Grad Velika Gorica (2019a). Grad danas. Dostupno na <http://www.gorica.hr/grad-danas/>
- Grad Velika Gorica (2019b). Najveća gorička osnovna škola kreće u energetske obnovu. Dostupno na <http://www.gorica.hr/2019/02/najveca-goricka-osnovna-skola-krece-u-energetsku-obnovu/>
- Grad Velika Gorica (2019c). Transformacija OŠ Vukovina od krova do poda. Dostupno na <http://www.gorica.hr/2019/02/transformacija-os-vukovina-od-krova-do-poda/>
- Gradska skupština grada Zagreba (2018). *Proračun grada Zagreba za 2019. godinu*. Zagreb: Službeni glasnik grada Zagreba. Dostupno na <https://www.zagreb.hr/UserDocsImages/financije/proracun%202019/Proracun%20za%202019%20%20-%20za%20objavu.pdf>
- Gradsko vijeće grada Velike Gorice (2011). *Prijedlog proračuna grada Velike Gorice za 2012. godinu s projekcijom za 2013. i 2014. godinu*. Velika Gorica: Službeni glasnik grada Velike Gorice. Dostupno na <http://www.gorica.hr/proracun-grada-velike-gorice/>

- Gradsko vijeće grada Velike Gorice (2016). *Proračun grada Velike Gorice za 2017. godinu s projekcijama za 2018. i 2019. godinu*. Velika Gorica: Službeni glasnik grada Velike Gorice. Dostupno na <http://www.gorica.hr/proracun-grada-velike-gorice/>
- Gradsko vijeće grada Velike Gorice (2017). *Proračun grada Velike Gorice za 2018. godinu s projekcijom za 2019. i 2020. godinu*. Velika Gorica: Službeni glasnik grada Velike Gorice. Dostupno na <http://www.gorica.hr/proracun-grada-velike-gorice/>
- Gradsko vijeće grada Velike Gorice (2018). *Proračun grada Velike Gorice za 2019. godinu s projekcijom za 2020. i 2021. godinu*. Velika Gorica: Službeni glasnik grada Velike Gorice. Dostupno na <http://www.gorica.hr/proracun-grada-velike-gorice/>
- Hallmann, K., Wicker, P., Breuer, C., i Schönherr, L. (2012). Understanding the importance of sport infrastructure for participation in different sports – findings from multi-level modeling. *European Sport Management Quarterly*, 12(5), 525–544. Dostupno na <https://doi.org/10.1080/16184742.2012.687756>
- Heinemann, K. (2005). Sport and the welfare state in Europe. *European Journal of Sport Science*, 5(4), 181–188. Dostupno na <https://doi.org/10.1080/17461390500344347>
- Hrvatska enciklopedija (2019). Dostupno na <http://www.enciklopedija.hr/>
- Hrvatski jezični portal (2019). Dostupno na <http://hjp.znanje.hr/index.php?show=search>
- Hrvatski sabor (2006). Zakon o sportu. *Narodne novine (NN 71/06)*. Dostupno na https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2006_06_71_1704.html
- Iversen, E. B. (2015). Measuring sports facility utilisation by collecting performance information. *Managing Sport and Leisure*, 20(5), 261–274. Dostupno na <https://doi.org/10.1080/23750472.2015.1090885>
- Klynveld Peat Marwick Goerdeler (KPMG). (2018). *The Value of Community Sport Infrastructure*. Australia: KPMG. Dostupno na https://www.clearinghouseforsport.gov.au/__data/assets/pdf_file/0007/804067/VoCSI_Final_June_2018.pdf
- Kronike Velike Gorice (2015). Črnko o odustajanju od 1. HNL, ostavci, genetici i Voiceu... Velika Gorica. Dostupno na <http://www.kronikevg.com/crnko-o-odustajanju-od-1-hnl-ostavci-genetici-i-voiceu/>
- Lucas, S., Pinheiro, M. D., i de la Cruz Del Río-Rama, M. (2017). Sustainability Performance in Sport Facilities Management. U M. Peris-Ortiz, J. Álvarez-García, i M. de la C. Del Río-Rama (ur.), *Sports Management as an Emerging Economic Activity* (str. 113–138). Dostupno na https://doi.org/10.1007/978-3-319-63907-9_8

- Matković Mikulčić, K., i Bukovec, D. (1999). *VELIKA GORICA - MONOGRAFIJA*. Velika Gorica: Pučko otvoreno učilište Velika Gorica, Odjel za kulturu.
- Milanović, D. (2013). *Teorija treninga*. Zagreb: Kineziološki fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
- Ministarstvo prosvjete i kulture (1991). *Pravilnik o prostornim standardima, normativima te urbanističko-tehničkim uvjetima za planiranje mreže športskih objekata*. Dostupno na https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/1991_07_38_1058.html
- O'Brien, D., Parent, M. M., Ferkins, L., Gowthorp, L., Parent, M. M., Ferkins, L., & Gowthorp, L. (2019). *Strategic Management in Sport*. <https://doi.org/10.4324/9781315266671>
- Parnell, D., May, A., Widdop, P., Cope, E., i Bailey, R. (2019). Management strategies of non-profit community sport facilities in an era of austerity. *European Sport Management Quarterly*, 19(3), 312–330. Dostupno na <https://doi.org/10.1080/16184742.2018.1523944>
- Perić, M., i Puškarin Radun, N. (2014). Sports facility management - Case study: Multi-purpose Hall/Ice Rink in Delnice. U D. Milanović i G. Sporiš (ur.) *Fundamental and Applied Kinesiology - Steps Forward*, 469–472. Zagreb: Faculty of Kinesiology.
- Rafoss, K., i Troelsen, J. (2010). Sports facilities for all? The financing, distribution and use of sports facilities in Scandinavian countries. *Sport in Society*, 13(4), 643–656. Dostupno na <https://doi.org/10.1080/17430431003616399>
- Schreiber, M., i Majić, K. (2008). *Gorički gospodarski kaleidoskop*. Velika Gorica: VG Poduzetnički centar d.o.o.
- Schwarz, E. C., Hall, S. A., i Shibli, S. (2010). Financing sport facilities. U *Sport Facility Operations Management* (str. 31–49). Dostupno na <https://doi.org/10.1016/B978-1-85617-836-5.10003-8>
- Siegfried, J., i Zimbalist, A. (2000). The Economics of Sports Facilities and Their Communities. *Journal of Economic Perspectives*, 14(3), 95–114. Dostupno na <https://doi.org/10.1257/jep.14.3.95>
- Silverman, D. (2000). *Doing Qualitative Research: A Practical Handbook*. London: SAGE Publications, Inc.
- Stamm, H., i Lamprecht, M. (2005). Structural and cultural factors influencing physical activity in Switzerland. *Journal of Public Health*, 13(4), 203–211. Dostupno na <https://doi.org/10.1007/s10389-005-0117-y>
- Vlada Republike Hrvatske (2019). *Prijedlog: Nacionalni program sporta 2019. - 2026*. Zagreb: Narodne novine. Dostupno na

https://www.sabor.hr/sites/default/files/uploads/sabor/2019-06-06/144802/PRIJEDLOG_NAC_PROG_%C5%A0PORTA_2019.-2026..pdf

Wicker, P., Breuer, C., i Pawlowski, T. (2009). Promoting Sport for All to Age-specific Target Groups: The Impact of Sport Infrastructure. *European Sport Management Quarterly*, 9(2), 103–118. Dostupno na <https://doi.org/10.1080/16184740802571377>

World Health Organisation (2010). *Global recommendations on physical activity for health*. Dostupno na <https://www.who.int/dietphysicalactivity/publications/9789241599979/en> na